

DUNGENSE HISTORIËN

Onafhankelijk Tijdschrift voor de Geschiedenis van Den Dungen

14^e jaargang, februari 2020
Dit is nummer 43.

De omslagfoto toont de linden op de Eikendonk in 1966.

De afbraak van het klooster op de Eikendonk

In zijn boek over het klooster op de Eikendonk nam Louis van de Meerendonk een prent op die destijds bij het Provinciaal Genootschap berustte.

Fig 1. Prent van voormalige Provinciaal Genootschap

Hij schrijft dat in de 50-er jaren van de 17^e eeuw het klooster werd afgebroken, tenminste wat er nog van restte. Als enige bron noemt hij schepenprotocol R 1695, fo 112, maar daar is niet meer te lezen dan dat het klooster ongeveer 50 jaar geleden werd afgebroken - de akte dateert van 1706.

De sloop blijkt in 1650 te zijn gebeurd¹. Zoals dominee De Bitter zo fijntjes had gesuggereerd werd de opbrengst daarvan benut bij de bouw van zijn nieuwe pastorie in de Litsestraat. Ook bij notaris Mans² wordt de afbraak van het klooster en de bouw van de pastorie met elkaar in verband gebracht.

Nu doet zich het probleem voor met de datum: de prent die ongeveer in 1700 is gemaakt zou de situatie van 1654 voorstellen terwijl de ruïne al in 1650 was verwijderd.

De vervaardiger van de prent, J.S. (d.i. Jacobus Stellingwerf), leefde van 1667 tot 1727³ en kan daarom niet ter plaatse de tekening hebben gemaakt; het moet ofwel een fantasieprent zijn of een kopie van een oudere tekening.

Aangezien er gebouwen op de prent staan, kan het jaartal niet korrekt zijn.

Niettemin zou men in 1654 eigenlijk dit panorama hebben moeten waarnemen (fig. 2).

Fig. 2. Hoe de Eikendonk er in 1654 uitgezien moet hebben.

De negen mergen in het Bosch' broek

In het Bosch' broek waren *de 9 mergen* een begrip. Het toponiem werd gebruikt om de ligging van percelen aan te geven in de tijd dat het kadaster er nog niet was, d.w.z. voor 1832.

Bijv. toen Huibert van der Merendonk een stuk hooiland erfde werd de ligging ervan omschreven als "in t bosch broeck aen de negen mergen"⁴.

Het verpondingsboek van 1704 kent deze beschrijving ervan:

De fraters, off armen onder administratie van de heer van Deurne, in drie kampen negen mergen genoemd de 9 mergen⁵.

In de lijst van veldnamen van Eduard Coppens⁶ staan *de 9 mergen* te boek als A1 en 2 van Den Dungen en D97 van Den Bosch.

Fig. 3. Luchtfoto 1953, VI-173, uitsnede. De 9 mergen liggen tussen Aa (boven) en Zuid-Willemsvaart (beneden), aan weerszijden van de kadastrale grens tussen Den Bosch (links) en Den Dungen (rechts), althans tot in de 20e eeuw. In A2 is een * geplaatst; A1 ligt ten noorden ervan, D97 ten westen van A1. Merk op dat de loop van de Aa, van sloten en van percelen in de werken van de dertiger jaren van de 20e eeuw (kanalisatie en abnormalisatie van de Aa) zijn rechtgetrokken.

Fig. 4. Luchtfoto 1947, 557, uitsnede. Hier staan de 9 mergen onder water.

De 9 *mergen* waren eigendom van de fraters tot aan 1629, in welk jaar de goederen van de Bosche kloosters werden onteigend. Verder terug in de tijd komt men bij de deling van de goederen van Jan Hadewigen van der Drieborcht waarin sprake is van een kamp van 9 *mergen*. Het is verleidelijk die 9 *mergen* (anno 1422) gelijk te stellen aan de 9 *mergen* (anno 1832) in het kadaster en later.

Zonder alle akten te presenteren die hier ter zake zijn, is het nodig te bekijken hoe de fraters de 9 *mergen* hadden verworven.

Elizabet dochter van wijlen Jan van Vucht zoon van Dirk van der Maza (de Mosa) droeg in 1450 3 percelen land op aan de congregatie van de Broeders van het gemene leven in de Hinthamerstraat in Den Bosch⁷:

Het **eerste perceel** was 3 m in *die dalencamp*, die 9 m groot was, welke van Jan Hadewigen was geweest, met als belendingen

Dirk van Engelant en broer Goijart (D96 resp 97),

een kamp van 5 m van Jan Aarts van der Hazeldonc (middendeel van A1+2),

nl. het westelijke 1/3 van die kamp van 9 m,

welke kamp Dirk de Mosa had verkregen tegen Jan z w Aart van der Hazeldonc.

Het **tweede perceel** was 3 m in *die dalencamp* van 9 m, welke van Jan z w Arnt Trudensoen was, welk 1/3 deel Dirk van der Maza z w Jan van Vucht had verkregen van Jan Aarts van der Hazeldonc.

Dit is het middelste 1/3 van *die dalencamp*⁸. Er worden geen belendingen opgegeven.

Het **derde stuk** land was een kamp, genoemd *den vorsten dalencamp*, gelegen achter Porta Celi, met als belendingen

Arnt Stempel (D98),

heer Dirk de Mosa pbr (A1+2),

Dirk z w Tielman van Engelant (D96),

welke kamp Dirk de Mosa was opgedragen door Jan Huben⁹.

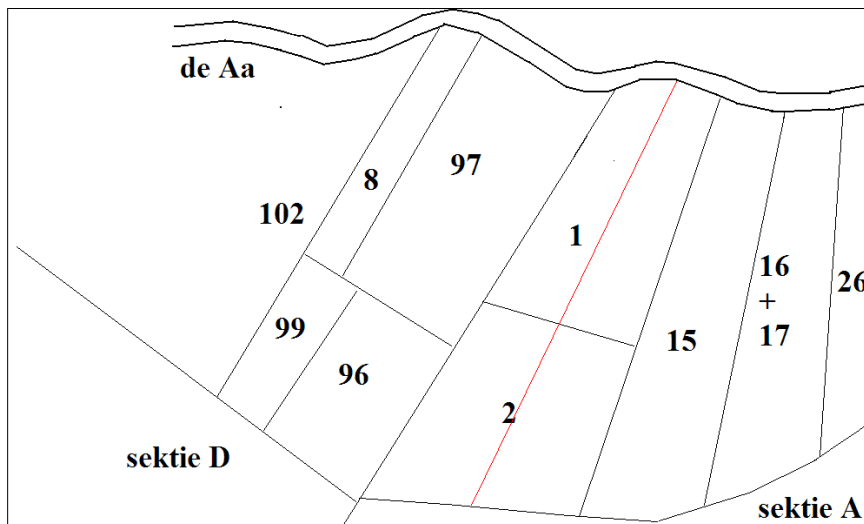

Fig.5. De 9 *mergen* en die *dalencamp*. De tekening is gebaseerd op de minuut van het kadaster 1832.

De indeling van A1+2 in het kadaster (in zwart in fig. 5) was een andere dan bij het 2^e en 3^e perceel in 1450; in het laatste geval moet de perceelsgrens van noord naar zuid (in rood) hebben gelopen.

Samengevat: Elizabet verkocht in 1450 *de 9 mergen* aan de fraters in 3 percelen:

kad.	grootte	Dirk van der Maza verkreeg het van	eerdere eigenaar
D97	3 m	Jan Huben	-
A1	3 m	Jan Aarts van der Hazeldonc	Jan Hadewigen
A2	3 m	Jan Aarts van der Hazeldonc	Jan Arnt Truden

Jan Hadewigen was dezelfde als Jan Arnt Truden, want hij was de zoon van Hadewych en ook de zoon van Arnt Trudenzoon (GDD78n).

Bij de deling van zijn goederen in 1422 was er een kamp van 9 mergen, *die dalencamp*, die verdeeld werd in een westelijk, een midden- en een oostelijk part¹⁰. Het oostelijk deel was voor Arnt (zie kader 1). Dit is A15¹¹. Het middendeel was voor Wellen en het westelijke voor Elizabet; beide delen samen staan in het kadaster als A1+2.

Jan Arnt Trudensoon	GDD78L
= Jan Hadewigen	
= Jan van der Drieborch	
overleden voor 1404	
x	
Katelijn	
kinderen:	
1. Arnt	
2. Wellen	
3. Elizabet	
x (2255) Godschalk Peters	
4. Geertrui	
x Jacob van den Zande	
5. Katarina	
x Gerit Gerits van der Kovering	
6. Hadewych	
x Jan Pauwels	
7. heer Jan pbr	kader 1

Daarnaast had hij een kamp van 5 m, ook *die dalencamp* genoemd. Daarvan werd A16+17 in 1440 verdeeld¹²; en van A26 deden de kinderen van Jan Hadewigen afstand t.b.v. de kinderen van Hadewych en Jan Pauwels¹³ (zie fig.6).

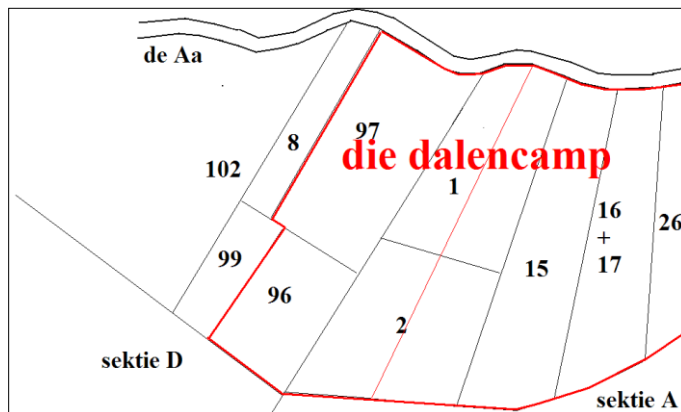

Fig. 6. *Die dalencamp*

Den vorsten dalencamp (D97) staat in tegenstelling tot *den aftersten dalencamp* (D96), welke men kan vinden in de deling ervan tussen de broers Dirk en Goijart van Engelant.¹⁴

Van de percelen D96, 97, A1+2, A15-17 en A26 (ongeveer 19 morgen¹⁵) is nu aangetoond dat ze *die dalencamp* werden genoemd.

Het is waarschijnlijk dat de hele *dalencamp* (fig. 6) in het begin van de 14^e eeuw in het bezit was van een gemeenschappelijke voorouder van Jan Hadewigen en de gebroeders Van Engelant (zie kader 2)

Aannemelijk is dat deze de kamp had verkregen van de stad Den Bosch als deel van verkochte gemeijne gronden.

(2422)

Jan Bitter

GDD blad 335

= Jan van der Drieborch

= Jan Odenzoon

overleden voor 1378

x

Katarina van der Drieborch

kinderen:

1. Jan van der Drieborch

= Jan Bitter

x Heilwich Rutger van der Hellen, zie blad 336

2. Oda

x Dirk Tielmans van Engelant, zie blad 2205

hun dochter is Beatrijs

hun zoon is Goyart Dirk Tielmans van Engelant (zie blad 104)

hun zoon is Dirk

3. Geertruda, zie blad 78q

haar zoon is Arnt Truden, die trouwde met Hadewych

4. Goyart

5. Yda

x Frederic van Evershoet

6? Katarina, zie blad 942 (?)

7. Henrik

kader 2

De 9 mergen in 1422 waren dus niet dezelfde percelen als *de negen mergen* in het kadaster.

De sloot ten zuiden van *de dalenkamp* werd verschillend benoemd:

<u>naam</u>	<u>plaats</u>	<u>bron</u>
die Aa	naast A12-14	R1185, fo 366v, 1408
die Aa	naast A12-14	R1191, fo 79v, 16-2-1419
die leijgrave	naast A15	R1229, fo 263v, 26-2-1459
kyckarts grave	naast A7-9	R1232, fo 359v, 10-11-1461
die leijgrave	naast A12-14	R1233, fo 258v, 3-7-1464
de Aagrave	naast A12-14	R1235, fo 168, 22-8-1466
de graaf	naast A15	R1241, fo 49, 22-1-1472
kyckarts grave	naast A7-9	R1277, fo 338v, 15-6-1508
een tochtgraaf	naast A26	R1352, fo 241, 21-3-1549
de vaartgraaf	naast A15	R1547, fo 176v, 7-7-1633
den wijden graaf	naast A26	verpondingsboek 1704, fo 14v

Waarschijnlijk hebben we hier te maken met een oudere loop van de Aa. Deze indruk wordt versterkt door de benaming van de kampen ten zuiden ervan die *de oude kampen* genoemd werden (bijv. in R1211, fo 72, 22-3-1441), wat wil zeggen dat de kampen ten noorden van de sloot de nieuwe kampen waren.

Opmerkelijk is de naam *kyckarts* graaf.

kader 3

De route van Willem Mans in 1704

En van de hulpmiddelen die het verpondingsboek⁴ anno 1704 biedt bij het identificeren van de opgesomde percelen is de route die landmeter Willem Mans gelopen heeft bij het opstellen van het boek. Hij noteerde al lopend eigenaar en grootte van de percelen met een korte aanduiding van de ligging en de verschuldigde grondbelasting (verponding). Bijv. perceel D100: *Jacob Jan Fransen en Goijaart Hendrickx van Kempen het gepeekt hecken aan de Boschstraadt groot drije mergen getauxeert op achtiën stuijvers* (fo 17v). Zijn route deed alle percelen aan en slingerde door het landschap. De landmeters van het kadaster deden ruim 100 jaar later niet anders, maar liepen niet per sé dezelfde route. Het stukje waarin *de negen mergen* zaten wordt hier afgebeeld (fig. 7).

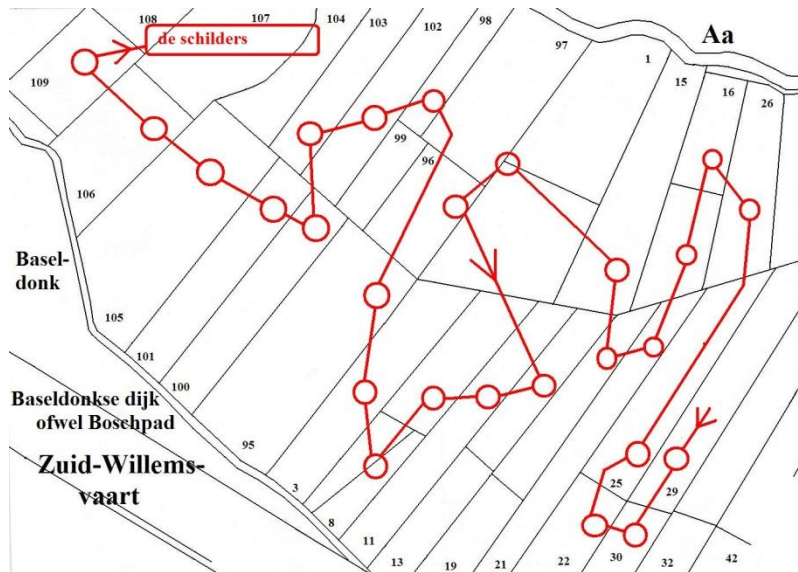

Fig. 7. Zo liep Willem Mans in 1704 bij het opstellen van het verpondingsboek.

De kamp van Otta van den Water

Bij gelegenheid van de 5000000^e steen¹⁶

De hoek tussen het einde van de Litsestraat en de straat die nu Hooidonk heet maar eigenlijk het *schilts steegske* is wordt gevormd door de percelen B476 - B493 (fig. 8). We zijn daar op het Griensven¹⁷, of in de Hodonk¹⁸ of in de Reijndonk¹⁹; meestal staat er in de akten *op de hoijdonk*.

In tabel 1 zijn de kenmerken van deze percelen samengevat.

Fig. 8. De kamp van Otta van den Water.

Tabel 1

fo	opp.	eig. 1704	eig. 1832	kad.
164.1	5L 6r	Anna Paulus Wijjergangs	Antonie Fr vd Westelaken	B 493
164v.1	5L 27r	Jan Jan van Griensven (met de werf)	Mathijs Godschalk	B 492
164v.2	2L 21r	Jan Jan van Griensven	Mathijs Godschalk	B 478, 479
164v.3	2L 6r	Lijske wed. Jan Gerit Wijjergangs	Christiaan den Hertog	B 477
165.1	2L 12r	Lijske wed. Jan Gerit Wijjergangs	Mathijs Godschalk	B 476
165.2	3L 14r	Mathijs Jan van Griensven	Mathijs Godschalk	B 480
165.3	1L	Mathijs Jan van Griensven	Mathijs Godschalk	B 481
165v.1	2L	Mathijs Jan van Griensven	Mathijs Godschalk	B 491
165v.2	1L 2r	Aaltje wed. Jan Marten Onderstein	Mathijs Godschalk	B 490
165v.3	3L 24r	Aaltje wed. Jan Marten Onderstein	Mathijs Godschalk	B 482
166.1	1L 1r	Mathijs Jan van Griensven (huis Lits.66)	Mathijs Godschalk	B 485
166.2	2L 5r	kinderen Adriaan Schalks	Mathijs Godschalk	B 483
166.3	1L	Willem Hendrik Willems ea	Francis Adr Mulders	B 484
166.4	1L 10r	Adriaan Antonie Kapteins	Mathijs Godschalk	B 486
166v.1	1L 10r	Marike wed. Goyart Antonie Strackens	Mathijs Godschalk	B 486
166v.2	1L 8r	Cornelis Adriaan van Hannen ea	Mathijs Godschalk	B 487
166v.3	2L	Huibert Peter van Geffen	Jan Delis Smits	B 489
167.1	8L 19½ r	Mathijs Jan van Griensven	Mathijs Godschalk	B 488

De eerste kolom is de plaats in het verpondingsboek 1704; de tweede de oppervlakte van het perceel (L=lopensaat, r = roede); de derde kolom toont de eigenaar in 1704; de vierde kolom de eigenaar in het kadaster van 1832; de laatste kolom is het perceelsnummer in het kadaster]

Van al deze percelen zijn de voorgaande eigenaren bekend. We bekijken enkele gebeurtenissen.

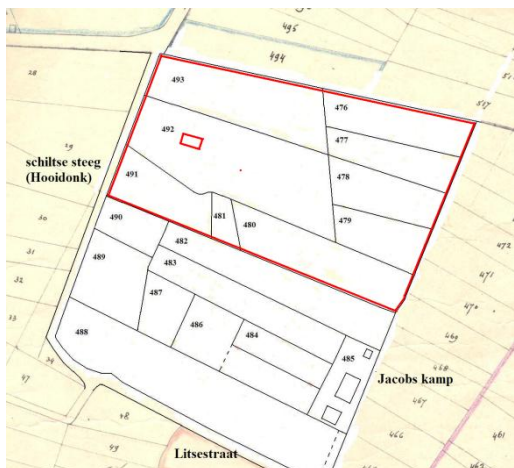

Fig. 9.

Jan Delis Weijgerganx kocht in 1620 6 lopensaten akker- en hopland van Arnt Michiel Laureijns *bij maniere van erfmingeling* tegen land in Gemonde onder Boxtel.²⁰ Zijn kinderen Peter en Baatke erfden het.²¹ Het gaat om B476 en 477 (fig. 9).

Dit land was een deel van *een erfenisse, de afterste strepe, met eenen camp lants aen malcanderen gelegen*, die Rutger Wouters van Gemonde en zijn vrouw Marike Peter Eijmberts van Griensven hadden geërfd van haar vader.

Het perceel B493 werd dus niet verkocht in 1620; deze akker was tot 1669 van Aart Zegers en heette in het verpondingsboek dan ook *aart segers acker*.

Peter Eijmberts van Griensven had hier van 1558 tot 1608 een hoeve, aanvankelijk omschreven als huis, esthuis en land²² - niets bijzonders dus (fig. 10)

De laatste akte²³ waarin het huis wordt genoemd is uit 1611; daarna gaat het om een hofstad, hop- en akkerland, met stegen en grachten²⁴. De lokatie ervan is volgens het verpondingsboek de werf in perceel B492.

Toen Antoni van der Horst het goed verkocht was het *eene schoone en welgelegene hoffsteede, hopland, ackerland*.²⁵

Fig. 10.

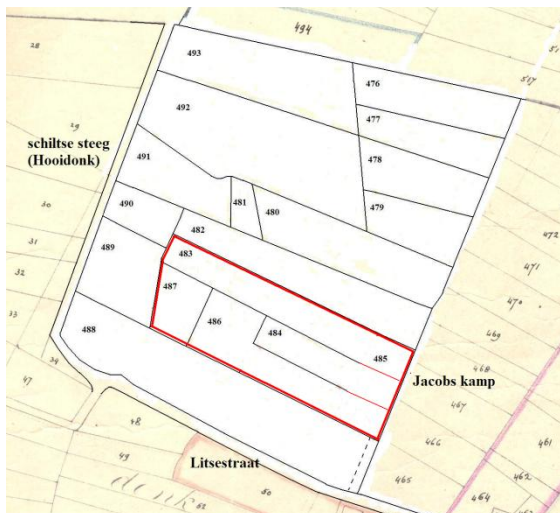

Fig. 11.

Aart Simons had in 1604 een stuk teulland geërfd, genoemd het *d nije lant*, met eenen *camp bussel ende weijlant te lanx hier neven gelegen*²⁶, samen 10 lopensaten (fig. 11).

Ca 1610 werd dit geheel verdeeld onder de erfgenamen.

B483 voor Arike weduwe Aart Simons,
B484 voor Baatke de dochter, getrouwd met Jan Dirks,

B486 voor Jutke de dochter getrouwd met Lucas Huiberts van der Merendonk,

B487 voor Jan de zoon.

Het is niet bekend hoe B485 aan Hendrik Claas Pels gekomen is. Het lijkt erop dat het perceel is samengesteld uit de einden van B483, B484 en B486. Pas in het einde van de 17^e eeuw kwam hier een huis.

Fig. 12.

Die percelen had Arike bij deling verkregen in 1604, waarbij de tegendeelster haar zuster Jutke was, getrouwd met Henrik Henriks van Griensven (fig. 12).

Jutke kreeg B482, 489 en 490. Het blijkt dat toen B482 *het nije lant* was, en dat B489 en 490 *een houtbusselen en een weijvelt* waren, *daer teijnde aen gelegen*. Van Arikes nieuwland, busselen en weiveld is niet zo gemakkelijk te zeggen om welke percelen het gaat, maar het zou kunnen dat B483 het weiveld was en dat het busselen en de akker op 484, 486 en 487 lagen.

Deze hele plak van 2½ of 3 mergen had Arikes en Jutkes vader, Jan Gielis Jans de jonge, gekocht van Jan Lenaart Roelofs van Griensven.²⁷

In de 16^e eeuw waren er 3 stukken te onderscheiden.

1. *den ouden acker* B 488, aan de Litsestraat,
2. akker en weiland van Matheus Hacken, B482-490, daarachter,
3. en een kamp land, B476-481, B491-493, tot aan de Hooiondk.

Alles was afkomstig van Jan Hacken. Hij had het in 2 keer verworven: de ene keer bij koop van Jan Willems van der Donk²⁸, de andere bij erfenis van zijn vrouws grootmoeder Elizabet²⁹ (zie kader 4). Beide kampen waren in de opgave destijds 5 morgen groot, zodat de hele kamp op 10 morgen kwam.³⁰

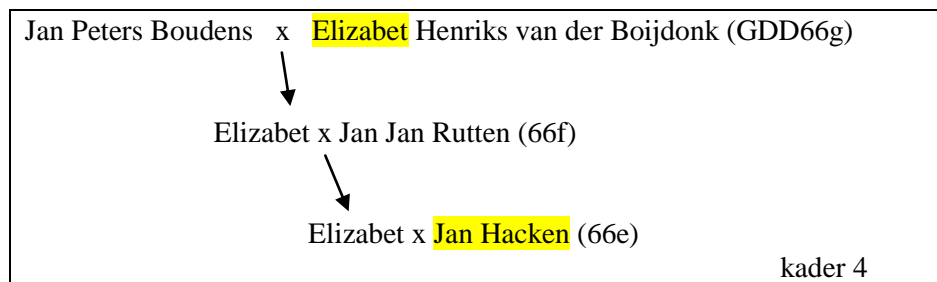

Fig. 13.

De belendingen in aktes uit de 15^e eeuw maken ons duidelijk dat de percelen en de perceelsgrenzen in deze kamp ontstonden in de loop van de 16^e en 17^e eeuw, de meeste oost-west georiënteerd. De twee helften lagen andersom (fig. 13, rode lijn).

Ter adstruktie nemen we de belendingen van de kamp van Jan Willems van der Donk in 1472:

Elizabet wed Jan Rutten (de andere helft),

Henrik Rutgers van Griensvenne (B23-29 over de schiltse steeg),

Elizabet wed Boudewijn Claas (B494 enz),

Roelof Roelen (B48 enz aan de overzijde van de Litsestraat).³¹

En die van de andere helft in 1425 (fig. 14):

Henrik die smyt van Griensvenne (B465 enz., jacobs kamp),

Willem Boudewijn Ottens andere erf (de andere helft),

Boudewijn Claas (B494 enz),

Jan Watermaal (B48 aan de overzijde van de Litsestraat).³²

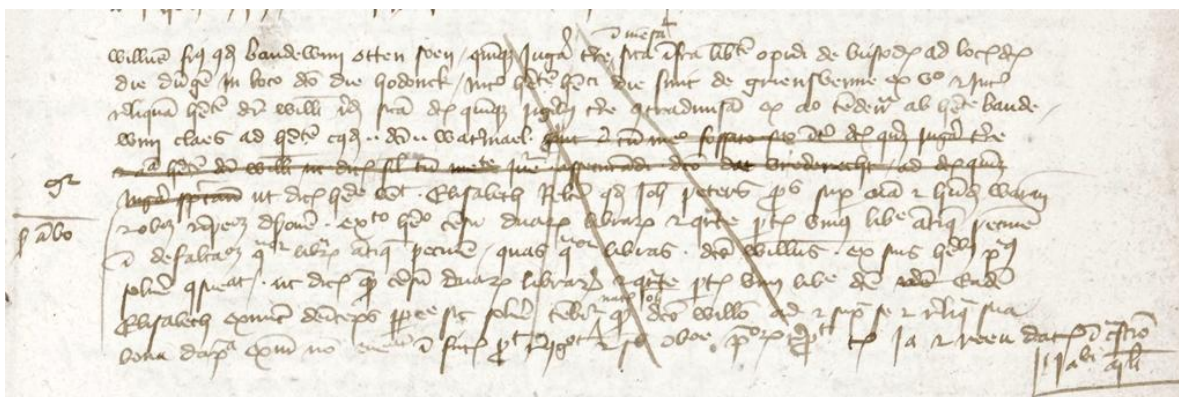

Fig. 14. Willem zoon wijlen Boudewijn Ottensoen, 5 morgen land gelegen binnen het vrijdom van de stad den bosch ter plaatse die dungen in de plaats genoemd die hodonck.....

heeft hij verkocht aan Elizabet weduwe wijlen Jan Peters...,

datum daags na sint jacob apostel.

Bosch protocol R1195, fo 129, 26-7-1425

Tenslotte ter controle de belendingen van de gehele kamp van 10 morgen in 1419.

Boudewijn Claussoen (B494 enz),

Jan Watermaal (over de Litsestraat),

Jan Ghijben en Boudewijn Claussoen (over de schiltse steeg),

Henrik die smyt van Gryensvenne (jacobskamp).³³

Dat wil zeggen dat van de kamp van 10 morgen, die ongetwijfeld uit bos, akker- en weiland heeft bestaan, niet meer de precieze verdeling daarbinnen valt af te lezen, zoals dat na 1500 min of meer wel kon.

In de 15^e eeuw werden op percelen op Griensven heel wat bomen gerooid en verkocht; de ontbossing was in volle gang. De buskes in de 16 en 17^e eeuw zullen dan ook restanten geweest zijn van grotere percelen bos.

Rond 1400 was de eigenaar van de kamp Boudewijn Otten, d.w.z. Boudewijn zoon van Otta dochter van Boudewijn Klaasz van den Water.³⁴

En nu is alles bedekt met 5000000 stenen.

De korte lange vonder in het Bosch broek

Op de grens van de kadastrale sekties D van Den Bosch en A en C van Den Dungen lag een kamp van 3 morgen met de opvallende naam *de korte lange vonders kamp* (fig. 15).

In het verpondingsboek is de kamp onder nr. 76 te vinden op fo 16v onder de vermelding *t Convent van de baselaars, nu t gemene landt, de korte lange vonders kamp aan de bosstraadt.*

Op een los briefje in het verpondingsboek staat:

perceel 76 is de korte lange vonders kamp aan de bosstraat 3 morgen, vroeger van baseldonk geweest, nu A3.

Coppens³⁵ voert *de lange vonders* op als A3 en *de korte vonders* als A7+8, maar hier is sprake van enige verwarring. Interessant is wel dat Coppens de tegenstelling tussen lange en korte op de kaart wilde zetten.

De oudste akte waarin het toponiem in deze vorm voorkomt is er een uit 1484 waarin staat dat de kamp gelegen is *op geen zijde die lange vonder*.³⁶ En enige tijd daarna werd geschreven dat de kamp A3 lag bij *die cort lange vonder*.³⁷

Ook akten m.b.t. de naburige kampen D 92, D95 en A7-9 noemen de *korte lange vonder*.³⁸

Het gaat schijnbaar om een korte kamp bij de lange vonder, zodat verondersteld kan worden dat er ook een lange kamp aldaar zou zijn; deze is niet gevonden. A3 was 350 m lang.

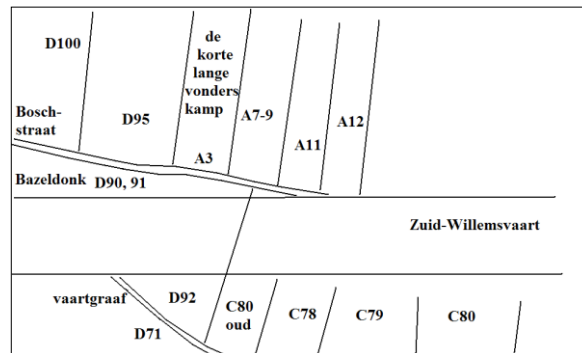
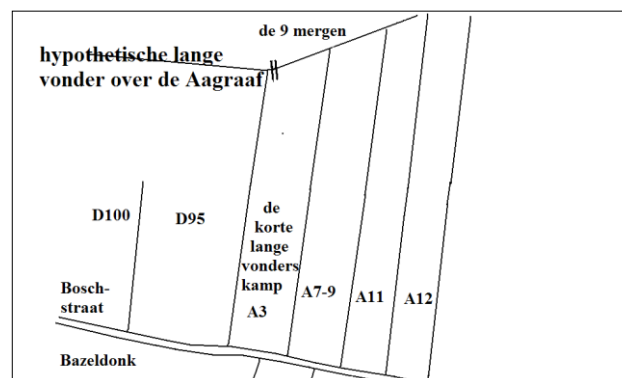

Fig. 15. De omgeving van de korte lange vonders kamp. Gebaseerd op de minuut van het kadaster 1832.

Over welk water lag de lange vonder? Niet over de vaartgraaf, want die stroomde zuidelijker. Lag de vonder in de Boschstraat? Daar is geen enkele aanwijzing voor.

Het feit dat de kamp A3 *op geen zijde de lange vonder* lag, gerekend vanuit de stad natuurlijk, betekent dat de vonder ten westen van A3 moet worden gezocht, maar ook nu, niet over de vaartgraaf.

We zijn gedwongen de andere kant op te kijken. Aan de noordzijde grenst de kamp A3 aan de Aaggrave en de 9 mergen (zie blz 6). Zou de lange vonder gelegen hebben in de toegang naar die dalencamp over de Aagraaf?

Was de vonder lang toen de Aa daar nog stroomde en later kort nadat de Aa noordelijker was gaan stromen? In dat geval dateert het toponiem misschien uit de 14^e of 15^e eeuw.

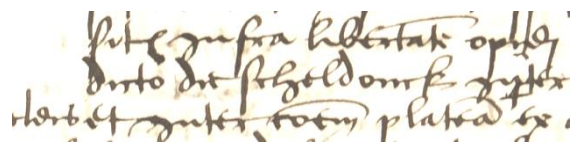
Een vroeg voorbeeld van Meierijsche verkorting

Er zijn uiteraard altijd veranderingen in de taal geweest. Zo schijnt de meierijsche verkorting al in de 15^e eeuw te zijn opgetreden³⁹. De verkorting van klinkers houdt in dat een lange klinker in bepaalde context kort wordt uitgesproken.

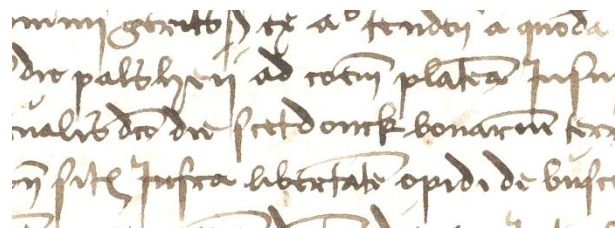
bijv. lopen - hij lupt (3^e persoon enk. t.t.),
maos en këntje → moskëntje (samenstelling)⁴⁰

Adriaan Jacob Driessen uit de Litsestraat was in het midden van de 16^e eeuw gedwongen tot 3x toe hypotheek te nemen, met zijn kamp A90 als onderpand.

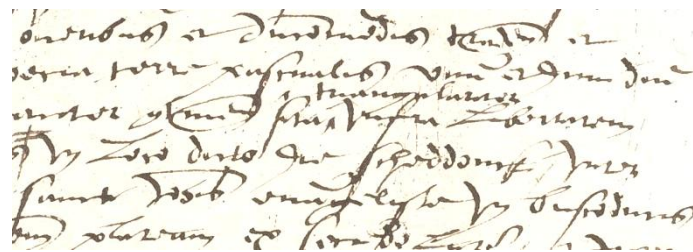
Daarvoor ging hij naar de secretarie in Den Bosch met zijn geldschieter en liet de transactie registreren; de sekretaris of schrijver zal naar hem hebben geluisterd toen Adriaan uitlegde waar het onderpand te vinden was, en heeft verstaan resp. *scheldonck*, *scetdonck* en *scheddonck*.⁴¹

R1331, fo 310, 1540; die scheldonck

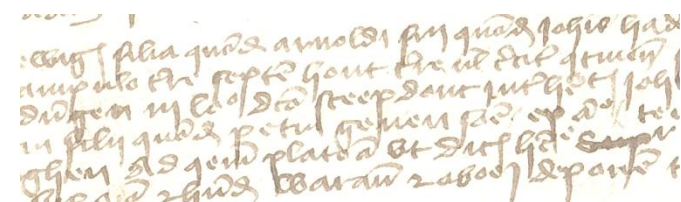

R1347, fo 258v, 1547; die scetdonck

R1371, fo 239v, 1557; die scheddonck

In alle 10 voorgaande schepenakten die van perceel A90 bekend zijn staat echter *sceepdonc* als toponiem. Ook bij A91 en A92 is alleen *sceepdonc* aan te treffen.

R1222, fo 86v, 1452; sceepdonc

Adriaan verkocht tenslotte het perceel A90.⁴² De toenmalige sekretaris baseerde zich bij de spelling op oudere documenten, miste daarbij de verkorte uitspraak en schreef *sceepdonc*. *Sceep* is op te vatten als het meervoud van *scaap*. In de samenstelling *sceep* en *donc* trad in Adriaans uitspraak verkorting van de ee (van zee) op tot de e (van pet) in het eerste lid.

Het wordt nog interessanter als ook perceel A94 wordt bekeken. Daar blijkt eveneens de verkorting in de veldnaam opgetreden, maar ook verzwakking van de o van donk, zodat donk → ding. Zoals dat ook gebeurd is met Poeling en Reining, al zijn tussenvormen daar merkwaardigerwijs nauwelijks aan te treffen.

tub de porta rili ipa kunden abge...
 i plarany...
 pgenen ditte die sciddonck sitz infra Strau
 die Dungen in loco ditto die kunden...
 rump romm plarad ipa kunden ab lido A

R1301, fo 21, 1523; die sciddonck

ghewerd... die scedding...
 u...
 ynd die...
 ruis...
 051

R1393, fo 318v, 1548; die scedding

De veldnaam *sceepdonc* is daarna buiten gebruik geraakt, omdat hij werd vervangen door *molenkamp* nadat de kleine molen er was neergezet. En misschien liepen er wel geen schapen meer.

¹ BHIC, Resoluties Staten-Generaal, blz 223, 11-5-1650 en blz 338v, 11-7-1650.

² N6 (1054 oud nr), fo 38, 18-5-1696. Aert Henrickx Smulders affirmeert en verclart verders dat desselfs vader het voors. clooster van de bagijntiens van den voors. convent den eijkendonck in huijringe gehadt heeft eenen tijdt van omtrent 30 jaaren, en sulx tot tijdt en wijle dat de goederen van de voorn. conventualen door het gemeene landt aangeslagen sijn ...

... ten tijde dat sijn vader het selve clooster in huringe had, het huijs van den predicant van den Dungen is getimmert, en alle de materialen daer toe werden gelost en geladen [daar op de Eikendonk], sonder dat sijn vader daer over is aengesproken geweest, ...

³ Volgens beheerder Brabant-kollektie, Tilburg.

⁴ R 1665, fo 251v, 6-8-1701. Het gaat hier over perceel A15, ten oosten van de 9 mergen.

⁵ Gemeentearchief Den Dungen, inv. nr. 53, Verpondingsboek 1704, fo 15v. De heer van Deurne was rentmeester van de zogenaamde geestelijke goederen.

⁶ HKV (voorloper van Het Griensvenneke) 3 (1978), nr 3, blz 11.

⁷ R 1221, fo 20v en 21, 4-12-1450.

⁸ Dit blijkt uit eerdere akten.

⁹ R 1200, fo 69v, 3-3-1430; Goijart z Dirk Tielmans van Engellant droeg *den vorsten dalencamp* op aan Jan Huben z w Jan Huben, en de brief diende te worden gegeven aan heer Dirk de Mosa. Goijart had de kamp bij deling in 1408 verkregen: R 1185, fo 337v.

¹⁰ R1193, fo 274v, 17-12-1422.

¹¹ De eigenaren na Arnt waren Cool Vrancken man van Elizabet, Gijsbert Jans die Dorre man van Sophie, Jan van der Heijden, Margriet Jans van der Heijden, Cool van Griensvenne, Aleit wed Klaas Rutten van Griensvenne, Henrik van Lieshout, Jan Henriks van Lieshout, Anna Henriks van Lieshout, Laureijns Smolders, Henrik Aart Peters Hellinx, Jan Cornelis Jacobs, Cornelis van der Merendonk, e.a., en is in het verpondingsboek 1704 terug te vinden op fo 15v. Een der latere eigenaren was Leendert van Zeeland, waaraan het toponiem *de Leendert van Zeeland* bij Coppens (noot 3) is ontleend.

¹² R1210, fo 326, 29-4-1440.

¹³ R1193, fo 269v, 17-12-1422.

¹⁴ R 1185, fo 337v, zaterdag na oktaaf van pasen 1408. Dat D97 de voorste kamp van de twee was, valt te begrijpen uit de overweging dat langs de Aa een toegangsweg tot die kampen was of dat het toponiem nog dateert uit de periode dat de Aa verder Zuidwaarts liep (zie kader 3).

-
- ¹⁵ Er zijn andere soortgelijke complexen met een omvang in dezelfde orde van grootte. Bijv. A12-14 plus A18-21 ter grootte van 8 morgen; Rovers hofstad A51-55 ter grootte van 9 morgen; C78 enz. in een kamp die Engbert van der Camp van de stad kocht ter grootte van 11½ m.
- ¹⁶ Dit noemt men nepnieuws.
- ¹⁷ R 1845, fo 375, 1558: het huis (op B492) lag in de hoodonck tot griensvenne.
- ¹⁸ Bijv. in R 1195, fo 129, 1425.
- ¹⁹ R 1233, fo 240, 1464.
- ²⁰ R 1521, fo 54v, 26-11-1620.
- ²¹ R 1610, fo 104, 15-12-1654.
- ²² R 1845, fo 375, 21-1-1558.
- ²³ R 1457, fo 54v, 16-4-1611.
- ²⁴ R 1570, fo 14v, 12-3-1648.
- ²⁵ R 1679, fo 358v, 14-6-1688. Deze verwijzing zou niet korrekt kunnen zijn. Hofstede dient opgevat te worden als plaats waar een huis heeft gestaan.
- ²⁶ R 1853, fo 404, 27-7-1604.
- ²⁷ R 1407, fo 473, 21-5-1593.
- ²⁸ R 1252, fo 259, 6-3-1483.
- ²⁹ R 1250, fo 208, 15-11-1480.
- ³⁰ De grootte in het verpondingsboek is slechts 25 lopensaten ofwel 4 morgen.
- ³¹ R 1241, fo 65v, 13-2-1472.
- ³² R 1195, fo 129, 26-7-1425.
- ³³ R 1191, fo 97v, 16-3-1419.
- ³⁴ R 1189, fo 220v, 6-11-1415: deling van een kamp *op dunghen*, afkomstig van Otta Kepkens grootmoeder van Willem Boudewijn Otten. Otta heet hier naar haar eerste man Dirk Kepken.
- ³⁵ Ed. Coppens, Veldnamen, HKV (voorloper van Het Griensvenneke) 3 (1978), nr 3, blz 11.
- ³⁶ R 1253, fo 309v, 3-7-1484.
- ³⁷ R 1258, fo 102, 11-9-1489.
- ³⁸ A7-9: naast de corte lange vonders camp, in R1908, fo 4, 7 en 28v.
D92: bij de corte lange vonder, in R 1429, fo 420v; tegenover de corte lange vonder, in R 1404, fo 232.
D95: aen de corte lange vonder, in R 1557, fo 257v; bij oft aen de corte lange vonder, in R 1443, fo 322; bij de lange vonder, in R 1369, fo 225.
- ³⁹ Persoonlijke mededeling Jos Swanenberg; citaat uit Weijnen, Nederlandse Dialectkunde, 1966: “Vooral de Meierij maar ook bijv. Z.O.-Gelderland en delen van Limburg hebben, waarschijnlijk al in de 15^e eeuw, een ver doorgevoerde verkorting die door bepaalde slot-consonanten bevorderd schijnt” (p. 223).
- ⁴⁰ zie DH 10 (2016), blz 25.
- ⁴¹ Voor de gang van zaken bij het aangaan van een transactie voor schepenen van de stad, zie M. H. M. Spierings, Het schepenprotocol van 's-Hertogenbosch, Tilburg 1984.
- ⁴² R 1392, fo 229, 1569.